

Vergaderjaar 2002–2003

28 612

Rapportage Integratiebeleid Etnische Minderheden 2002

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR VREEMDELINGENZAKEN EN INTEGRATIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 17 september 2002

Hierbij bied ik u de rapportage integratiebeleid etnische minderheden 2002 aan. Deze rapportage is de achttiende jaarlijkse rapportage over de stand van zaken met betrekking tot het integratiebeleid en in het bijzonder betreffende het afgelopen parlementaire jaar. Daarbij gaat het over de periode onder coördinatie van de toenmalige minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid.

Als bijlage is bij deze rapportage de integratiemonitor 2002 gevoegd.¹

Hoofdpijnen

Voor de huidige kabinetsperiode zijn de hoofdpijnen van het te voeren integratiebeleid neergelegd in het Strategisch akkoord.

Het Strategisch akkoord wijst op het risico van fysieke, sociale en geestelijke scheiding van bevolkingsgroepen. Isolement leidt tot onbegrip, vervolgens tot wederzijdse afkeer en uiteindelijk tot scherpere tegenstellingen. Dat proces moet worden gekeerd. De inzet van alle betrokkenen en van de overheid is nodig om juist datgene te mobiliseren wat de samenleving bindt. Het kabinet stelt dat het daarbij niet om eenzijdige assimilatie gaat, «maar om integratie van verschillende bevolkingsgroepen met behoud van pluriformiteit, op basis van wederzijds afhankelijkheid, betrokkenheid en gelijkwaardige participatie. Dat vergt omgaan met religieuze, culturele en etnische verschillen op basis van het respect voor de fundamentele normen en waarden die de Nederlandse samenleving kenmerken».

De primaire verantwoordelijkheid voor een succesvol integratieproces ligt bij de burgers zelf: bij de migrant of het lid van een etnische minderheidsgroep die er in de eerste plaats zelf alles aan moet doen om zich een zelfstandige plaats in ons land te verwerven; en bij de leden van de ontvangende samenleving die de nieuwe landgenoten op gelijke voet als medeburger moeten accepteren en hun de ruimte dienen te geven voor de verwezenlijking van hun zelfstandige burgerschap.

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Wanneer de verschillende groepen er niet in slagen een verbetering van hun maatschappelijke positie te bewerkstelligen, dreigt zich een somber scenario te voltrekken. In een recente studie over de toekomst van de multi-etnische samenleving werd gesteld dat dan gevreesd moet worden voor een verval in criminaliteit op een schaal die we in Nederland nog niet kennen. Het ontstaan van zogeheten *no go areas* is dan niet ondenkbaar. Dit zou een ernstige inbreuk op de sociale cohesie tot gevolg zou kunnen hebben. Met een teruglopende economische conjunctuur zal ook de concurrentie om de schaarsere banen toenemen. De werkloosheid onder allochtonen zal stijgen en er zal een groter beroep worden gedaan op de sociale voorzieningen.

Vrees bij autochtone Nederlanders voor de invloed van de islam op onze moderne samenleving zou wel eens in een negatieve richting kunnen omslaan. De kans daarop neemt toe wanneer deze vrees samenvalt met angst voor werkloosheid en irritatie over de groei van de allochtone bevolking en haar ruimtelijke spreiding. Dit zou kunnen bijdragen aan omstandigheden waarin van onderlinge solidariteit tussen bevolkingsgroepen nog nauwelijks sprake zal zijn en waarin de cohesie in het geding raakt. Dat wordt nog ernstiger als het ideologische vacuüm aan de onderkant van de samenleving wordt opgevuld door een vorm van (islamitisch) extremisme dat zich keert tegen de democratische rechtsorde. Daarin schuilt een reëel gevaar van polarisatie en onoverbrugbare maatschappelijke tegenstellingen in de samenleving.

Om die ontwikkeling te voorkomen zijn ingrepen nodig die met name de verhoudingen tussen de verschillende bevolkingsgroepen verbeteren, interactie tussen burgers bevorderen, en segregatie voorkomen en bestrijden.

Dialoog en ontmoeting van de bevolkingsgroepen in al hun verscheidenheid is van groot belang voor een voorspoedige gang van het integratieproces.

Het integratiebeleid wordt vanuit drie verschillende invalshoeken benaderd: toenadering, toerusting en toegankelijkheid. Toenadering heeft betrekking op het interactieproces tussen burgers. Centraal staan hierbij de ontwikkeling van de sociale cohesie tussen bevolkingsgroepen en overeenstemming over de grondwaarden van de Nederlandse samenleving. Ook de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) heeft in zijn recente advies over Nederland een lans gebroken voor toenadering, door de Raad toegespitst op ontmoeting.

Participatie in en bijdragen aan de Nederlandse samenleving zijn van essentieel belang voor het volwaardig burgerschap. Binding met, betrokkenheid bij en loyaliteit ten opzichte van Nederland zijn van groot belang. Van personen die zich hier willen vestigen wordt verwacht dat zij zich inspannen om tenminste de kennis en vaardigheden te verwerven die nodig zijn om hier aan het maatschappelijk verkeer deel te nemen. Dit begint met geslaagde inburgeringsprogramma's en krijgt een noodzakelijk vervolg in inspanningen om zich alle kwaliteiten eigen te maken om als zelfstandig burger te kunnen acteren. De toegankelijkheid van onze instituties vergroot de kansen op participatie.

De eigen verantwoordelijkheid staat hierbij voorop. Het Strategisch akkoord stelt in dit verband: «Burgers kunnen niet volstaan met zich als consument van het gebodene op te stellen; zij zijn zelf in de eerste plaats verantwoordelijk. Individueel en via maatschappelijke instituties zijn zij de spil in de samenleving; de overheid is sluitsteen».

Speerpunten

Ter uitvoering van hetgeen in het Strategisch akkoord is gesteld heeft het kabinet in zijn Beleidsprogramma vier speerpunten aangekondigd. Daarbij is uitgangspunt een vermindering van de immigratie, waardoor integratie een betere kans krijgt.

1. Inburgering

Om een succesvolle integratie mogelijk te maken is het van belang dat degenen die legaal verblijf verwerven en inburgeringsplichtig zijn, zo snel mogelijk met het inburgeringstraject kunnen starten. Nieuwkomers dienen zo spoedig mogelijk duidelijkheid te krijgen of zij hier kunnen blijven. Direct na statusverlening moet het inburgeringstraject een aanvang nemen, waarbij de aansluiting tussen de integratieactiviteiten in de asielzoekerscentra met het daaropvolgende inburgeringsprogramma naadloos moet zijn.

Allengs wordt er meer ervaring opgedaan met de Wet inburgering nieuwkomers en worden de factoren die inburgering belemmeren weggenomen. Dit geldt onder meer het tegengaan van het hoge uitvalspercentage, het formuleren van een maatgericht aanbod en beter aansluiten bij de kennis en vaardigheden waarover de inburgeraar reeds beschikt. Hierbij is van groot belang dat de arbeidsparticipatie van leden, ook vrouwen, van etnische groepen op gelijk niveau met het landelijke gemiddelde wordt gebracht.

Ook worden duale trajecten beproefd, waarbij de nieuwkomer leren en werken kan combineren. Deze trajecten, waarin taalvaardigheid gecombineerd wordt met beroepsopleiding, opvoeding, werk of sociale activering, zijn een belangrijk instrument om uitval te voorkomen. Bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen is een «portfolio» in ontwikkeling met het doel om de leer- en werkervaring die de inburgeraar meebrengt om te zetten in vaste beoordelingsstandaarden. Deze zullen tegelijkertijd worden gebruikt bij de formele erkenning van elders verworven competenties.

2. Tegengaan van segregatie

De groei van wijken met een eenzijdige bevolking moet worden tegengegaan, onder meer door een gevarieerder en kwalitatief betere woningaanbod en door een beleid dat spreiding bevordert. Hier ligt in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van het lokale bestuur om in samenwerking met verhuurders en woningcorporaties het bestaan en ontstaan van woonwijken met een oververtegenwoordiging uit etnische groepen tegen te gaan.

Voorts zal de aanpak van veiligheid prioriteit krijgen in met name wijken die *no go areas* dreigen te worden. Een harde en geëigende aanpak in deze wijken is daarbij geboden. De gegevens in de binnenkort uit te brengen veiligheidsnota zullen hierbij worden betrokken. Illegale situaties, die overlast veroorzaken zullen slagvaardig worden aangepakt. Met de locale overheid zal samen worden opgetrokken.

Van groot belang is een regelmatige communicatie over wijkvoorzieningen op het niveau van de bewoners die het betreft, en het bevorderen van hun participatie in de ontwikkeling en uitvoering van wijkplannen.

3. Waarden en normen

Het integratiebeleid zal zich in deze kabinetsperiode actiever richten op het bereiken van sociale cohesie binnen en tussen de verschillende bevolkingsgroepen, in het bijzonder in concentratiewijken. Ter bevoor-

ring van de toenadering zal in een permanente dialoog helderheid geboden worden over de gemeenschappelijke waarden en normen die onze samenleving dragen en de onderlinge verbondenheid van burgers te bevorderen. Ongedwongen, respectvolle omgang van burgers van verschillende achtergrond is het beste teken van sociale cohesie. Tot de waarden en normen behoort dat men elkaar met respect bejegt. De grondwaarden van onze democratische rechtsorde, zoals de gelijkwaardigheid tussen man en vrouw, de scheiding tussen kerk en staat, de onschendbaarheid van het eigen lichaam, de vrijheid van meningsuiting zijn niet onderhandelbaar en vergen navolging en instemming. Dat is de basis voor een goede integratie. Discriminatie op welke grond dan ook, racisme en vreemdelingenhaat moet met kracht worden bestreden. Voor het kabinet geldt dienaangaande een beleid van *zero tolerance* jegens discriminatieve en racistische uitingen, of het nu gaat om leden van de meerderheid dan wel om leden van een etnische of religieuze minderheid. De infrastructuur van organisaties die belast zijn met de voorkoming en bestrijding van discriminatie, racisme, vreemdelingenhaat, vooroordelen en intolerantie zal verder worden uitgebouwd en geprofessionaliseerd.

4. Preventief beleid inzake gemarginaliseerde jongeren

De oververtegenwoordiging van etnische minderheidsgroepen in geconstateerde criminaliteit is een punt van grote zorg. Waar er een verband is tussen onveiligheid, criminaliteit en etniciteit is extra aandacht nodig. Dergelijke processen ondermijnen de saamhorigheid tussen burgers en leiden tot afstand met de overheid. Veiligheid begint met een gedeeld besef van normen en waarden, met de wijze waarop burgers elkaar aanspreken op normoverschrijdend gedrag, met de wijze waarop jongeren worden opgevoed. Het kabinetsbeleid zal zich daarom niet alleen richten op correctieve bestrijding van onveiligheid, maar ook op preventie door middel van aandacht voor de oorzaken die aanleiding geven tot deviant gedrag en de toenemende jeugdcriminaliteit onder delen van etnische minderheidsgroepen. In het beleid wordt een gesloten keten nagestreefd vanaf de voorschoolse periode met aandacht voor kind en ouders, met een succesvolle doorstroom zonder voortijdige uitval uit het onderwijs tot en met begeleiding in de adolescentiefase van degenen die dreigen af te glijden naar marginaliteit en criminaliteit. Hierbij zal waar nodig daadwerkelijk met repressief beleid tegen criminelen en overlastveroorzakers in de concentratiewijken worden opgetreden. Gemeenten hebben een belangrijke rol in het bestrijden van oorzaken die leiden tot marginalisering en criminaliteit onder jongeren. Daarbij gaat het om het op lokaal niveau sluitend maken van de keten van voorzieningen en instellingen, dusdanig dat (bijna) ontspoorde jongeren de weg terug vinden naar (vervolg-)scholing en een plaats op de arbeidsmarkt. Gebleken is dat bij dit gemeentelijk beleid jongeren van etnische minderheidsgroepen niet altijd goed bereikt worden. Om dit bereik te verbeteren is, naast een sterke regierol van de gemeente, goede samenwerking nodig met de etnische groepen zelf bij het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid. Ik zal overleg plegen met gemeenten. Daarbij zal ik onder meer het subsidiebeleid betrekken, waarbij mijn uitgangspunt is dat uitsluitend projecten worden gesubsidieerd die daadwerkelijk gericht zijn op integratie en zich richten op allochtonen en autochtonen. Projecten zullen op integratieresultaten worden getoetst.

De Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie,
H. P. A. Nawijn